

Nives Opačić
Zagreb

RAZLIKE U BILJEŽENJU NAGLASAKA IZMEĐU NAGLASNOGA SUSTAVA STANDARDNOGA HRVATSKOG JEZIKA BRATOLJUBA KLAIĆA I DANAŠNJEGA

Baveći se (kao recenzentica) djelom Bratoljuba Klaića *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika*, Klaićev me način bilježenja naglasaka podsjetio i na nešto starije gramatike hrvatskoga jezika i na bilježenje naglasaka u tim gramatikama, pa se tim uspoređivanjem vrlo lako uočava razlika između pisanja naglasaka „nekad i sad”, premda to „nekad” i nije bilo tako davno. Kako su u hrvatskoj kroatistici akcentološka djela rijetka, prilika je da se na skupu posvećenu između ostaloga i akcentologu Bratoljubu Klaiću progovori nešto više o razlikama u bilježenju hrvatskih naglasaka u Klaićevo vrijeme (prije pedesetak godina) i u vrijeme bliže današnjemu, jer su te razlike od vremena pisanja Klaićeva djela do danas očite. U svojem izlaganju osvrnula sam se na poteškoće u novijem bilježenju hrvatskih standardnih naglasaka, poglavito na slogovima s dugim refleksom staroga glasa *jata*, te o razlozima koji su do njih doveli. Usredotočila sam se poglavito na Klaićevo i današnje *pisanje* naglasaka na nekadašnjoj tzv. dugoj (dvosložnoj) zamjeni *jata* – koliko god to neki lingvisti tretirali kao dvoglasnik *ie*, ipak se riječi kao *snijeg*, *brijeg* i sl. *mogu* rastaviti na slogove, dakle ipak su posrijedi *dva* sloga, a ne jedan – jer upravo u tome i jesu razlike između Klaićeva bilježenja naglasaka i onih današnjih u standardološkim djelima.

Akcentološka djela, pa još ovako sveobuhvatna kakvo je ovo Klaićevo, kod nas su vrlo rijetka, te možemo biti sretni i zadovoljni što je Klaićevo djelo *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika* napokon ipak izašlo. Za Klaićeva života nije to uspjelo i zacijelo bi tako ostalo i dalje, neobjavljeno, da se toga

nezahvalnog i mukotrpnog posla oko prikupljanja već donekle i izgubljene građe nije poduhvatio njegov bivši student, glumac Božidar Smiljanić, čijim je marom u lipnju 2013. godine konačno objelodanjen *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika* (Klaić 2013). Naglasni sustav kako je opisan u Klaiće-
vu djelu razlikuje se od današnjega, no ovdje neću ulaziti u naglašavanje tipa: *u bolesti* (suvremeni rječnici) prema starijem *u bolēsti*; *u mlādosti* / *u mladōsti*; *na kāmenu* / *na kamēnu* ili u frazama: *ū tōm poglēdu* prema *ū tvōm pōglēdu*; *u obliku* prema *u ōbliku*. Ograničit ću se na akcentiranje refleksa staroga glasa *jata*, jer su upravo u bilježenju tih naglasaka, i to u njegovoj dugoj, dvosložnoj, zamjeni (*ije*), i najveće razlike između bilježenja tih naglasaka u Klaićevu sustavu i u današnjem gramatikama, rječnicima i priručnicima. Da ne bi bilo zabune kako su neki današnji „novi” naglasci također plod razlika između Klaiće-
va vremena i ovoga današnjega, osvrnut ću se usput i na njih. Svi primjeri koje ću navesti potječu iz javnih medija, dakle iz emisija Hrvatske radiotelevizije, oni su vrlo česti, svi ih danas čujemo, a nigdje nisu tako zapisani – ni u starijim rječnicima ni u novijima. Oni su jednostavno rezultat današnjega neznanja i/ili tek oponašanja površne prakse („tako mislimo da se sada kaže”), no koja sve agresivnije prodire u javne medije, pa se – uostalom, kao i sve drugo pogrešno – brzo i širi. Naglašavam, pritom ne mislim ni na kakve lokalne govore, pa da se takvi naglasci pripišu njima (što je također rasprostranjena praksa hrvatskih javnih medija), jer takvih naglasaka nema ni u kojem dijalektu, pa je i utjecaj bilo kojega lokalnoga govora isključen. A danas je rasadnik takvih pogrešnih naglasaka upravo ustanova koja bi mogla biti učiteljica dobra hrvatskoga standardnog govora, što je nekoć Televizija Zagreb i bila.

Objavljivanje rukopisa Klaićeva djela bio je pravi pothvat. Ne zato što bismo izlaskom toga djela dobili „najnoviji pogled na hrvatsku prozodiju” – jer to nismo dobili – nego zato što je rukopis 50 godina skupljao prašinu, što dosad nije bio ni jednom objelodanjen, što se priređivač – Božidar Smiljanić, nekoć Klaićev đak na Kazališnoj akademiji – morao dobrano pomučiti da tu rukopisnu građu uopće pronade i skupi dijelove koji su nedostajali, no i taj je pothvat dokazao ono što već dugo i iz vlastita iskustva znam: da se samo predanim zauzimanjem zainteresiranih pojedinaca može napraviti nešto dobro i korisno, a što su propustile učiniti one „strukture” koje to nisu smjele propustiti. No premda dosad neobjavljen, Klaićev je priručnik (u rukopisu) desetljećima služio kao „praktikum” iz sjene, po njemu su vježbale scenski govor generacije i generacije glumaca, jer teško da se koji od njih u svojoj kazališnoj praksi (ali i prije nje, za studija) latio pomnoga proučavanja naglasnoga sustava u tadašnjim gramatikama hrvatskoga jezika, a Klaićev se materijal bavio upravo naglascima (bolje rečeno: poglavito njima). Doduše, u njemu se mogu pratiti i imenički i glagol-

ski oblici (i kao morfološki uzorci), no sami ti oblici nisu u prvom planu, nego su u prvom planu naglasci i dužine na njima kroza sve padeže i lica.

Objavljivanje Klaićeva rukopisa (zapravo, desosirovski, njegovih predavanja studentima Kazališne akademije – ne zamjerite mi, tako smo tu ustanovu zvali u vrijeme dok je na njoj djelovao prof. Bratoljub Klaić) otkrilo je, ovako na jednom kupu, štošta. Već i u vrijeme svojega djelovanja na spomenutoj ustanovi Klaić je uočio neke razlike između kodificirane i uporabne ortoepske norme, no one nisu još bile ni izdaleka tako velike kako se pokazuju danas. Jer, danas je općenito situacija sa standardnim naglascima u Hrvatskoj – a govorim poglavito o *javnoj* upotrebi standardnoga hrvatskog jezika – otužna. Zašto je tako, nije teško dokučiti. I u našim školama i na fakultetima prozodija se smatra nečim teškim, a kod nas se sve ono što je teško najčešće gura pod tepih, samo da učenici (pa i studenti) ne bi bili „preopterećeni”. Prevladava mišljenje (čak i u nekim akademskim/pedagoškim krugovima) da cijeli obrazovni sustav mora počivati na *igri*, na prpošnosti i lakoći, i to od dječjega vrtića do fakultetske diplome. Svi govore o stjecanju kompetencija, izražavanju vlastitih mišljenja, a nitko ne govori o stjecanju radnih navika, o učenju i o napornom radu. Ja pak mislim da se samo tako – radom i dosljednim učenjem – mogu steći prave kompetencije, a i vlastito mišljenje imat će veću težinu ako počiva na tom i takvom temelju. Bez toga temelja, to – kao i sve neutemeljeno – lebdi u zraku. Jer svatko može o svemu imati svoje mišljenje, no nisu sva mišljenja automatski i relevantna. Nažalost, moram reći da takav stav – samo neka sve bude „spontano” (pa makar i pogrešno) – njeguju i proklamiraju i neki (mlađi) lingvisti.

Sve ovo iznosim zato što uviđam da se sve više (i školovanih) Hrvata, tj. Hrvata s nekom diplomom, ponaša kao da hrvatski jezik uopće nije normiran (čak čujem i ozbiljna pitanja: kad će se već jednom normirati??? – a svi koji to pitaju išli su barem dvanaest godina u hrvatske škole, pa što su, pobogu, ondje učili i naučili?! I na kojem to jeziku?!). No ako će, bar se nadam (premda sam u pisanim medijima susretala i takvo pisanje), valjda svatko oblik *čovjek* smatrati pogrešnim, pa ga ispraviti u *čovjek*, zašto se i naglasci *namjèstiti*, *zaplàkati*, *počìstiti*, *napìšem* ne smatraju s gledišta standarda isto tako pogrešnima? Naime, normirani se jezik sastoji od više normi (npr. ortografska, ortoepska, morfološka itd.), pa ako se želimo služiti standardnim jezikom u službenoj upotrebi, morali bismo se držati *svih* njegovih normi – dakle, rabiti ga cjelovito, a ne selektivno. Svjedoci smo da se čak i u obrazovnim emisijama Hrvatske radiotelevizije čuju naglasci: *prisjètili smo se*, *odgrìzli su*, *narušàvā se*, *ukuhāvā*, ortoepsku normu krše svjesno i pojedini lingvisti, zagovarajući takve primjere kao opuštenu uporabnu normu (zašto bi zagrebačka kajkavština gledateljima na cijelom hrvatskom prostoru bila uporabno opuštena?), pa čemu onda standardni

jezik ako i neki lingvisti proglašavaju jednu od njegovih kodificiranih normi nepoželjnom? Mislim da ne možemo izdvajati i birati: ovo od standardnoga jezika hoću, a ovo neću. Rezultat takva narušavanja norme urodit će (a i to već vidimo) tektonskim poremećajima u akcentuaciji, pa danas nije rijetkost u javnim medijima čuti naglašavanje kakvo nije zabilježeno ni u jednom jezičnom priručniku (dakle, nema veze ni s dijalektnim naglašavanjem): *òdvažili su se*; *fronte se prēmještaju* na istok; *pòlako*, *Mãđari*; *pòtpisali* smo ugovor; moramo *izdržati* sve pritiske i sl. Mislim da su ovakvi i slični primjeri potvrda stava da izvorni govornici hrvatskoga jezika više ništa ne moraju učiti, no činjenica je da se svaki standardni jezik ipak mora učiti, njegov izgovor može biti nekim govorima bliži standardu, drugima dalji od standarda (to ovisi o tome koliko su bliži temelju na kojem taj standardizirani jezik počiva), ali standardni se jezik nigdje ne govori kao prirodni idiom, njega svi govornici jedne jezične zajednice moraju učiti. On je zato i stvoren da se svi izdignu iznad svojega lokalnog govora i da standardni jezik kao sredstvo sporazumijevanja posluži svima.

Klaićev naglasni sustav – i opisi naglasnih sustava u starijim gramatikama hrvatskoga književnog jezika (npr. Brabec, Hraste i Živković 1970) – jasni su i, što je najvažnije, *dosljedni*. Neće biti naodmet ponoviti i onih nekoliko osnovnih pravila o samim naglascima i njihovoj distribuciji, jer kad bi se već i ta pravila znala, ortoepskih bi pogrešaka bilo osjetno manje. Navođenje ovih pravila važno je i zato što će upravo bilježenje naglasaka u suvremenim rječnicima i priručnicima hrvatskoga jezika pokazati kršenje tih istih pravila.

Na *jednosložnim* riječima mogu stajati samo *silazni* naglasci. Imamo ih dva: *kratkosilazni* ˘ i *dugosilazni* ˘. Primjeri: *bràt*, *zúb*.

Na *prvom slogu višesložnih riječi* može stajati bilo koji od četiriju akcenata: ˘ (kratkosilazni), ˘ (dugosilazni), ˘ (kratkouzlazni) i ˘ (dugouzlazni). Primjeri: *nèbo*, *súnce*, *nòga*, *rúka*.

U *sredini* riječi – a to znači na slogu koji nije ni prvi ni zadnji – mogu stajati samo *uzlazni* naglasci. Primjeri: *dostignúće*, *učitèljica*.

Na *zadnjem slogu* u domaćim riječima ne stoji ni jedan naglasak (Brabec, Hraste i Živković 1970: 20).

Uz to treba reći da hrvatske riječi u pravilu imaju *jedan* naglasak, dok za naglasnih dužina na jednoj riječi može biti i više. Iznimke od pravila o jednom naglasku jesu *superlativi* pridjeva/priloga (tvorba: prefiks *naj* + komparativ), koji katkada *mogu* imati dva naglasaka, a katkada i *moraju*. Kada mogu, a kada moraju? Ako je superlativ načinjen od *dvosložnoga* komparativa, tada može imati dva naglasaka, ali i ne mora. Primjer: *nájmlãđi* i *nájmlãđi*. No ako je superlativ načinjen od *trosložnoga* ili *višesložnoga* komparativa, tada *mora* imati dva

naglasaka – onaj na prefiksu *naj* i onaj iz komparativa. Primjeri: *nâjpmètnijī, nâjjednostâvnijī*. Osim superlativa, dva naglasaka mogu imati i *složenice* (na svakoj punoj riječi). Primjer: *râdiomehàničar, àutoelèktričar*. Pravila o distribuciji naglasaka u hrvatskom standardnom jeziku ista su u gramatikama Brabec, Hraste i Živković 1970. i Težak i Babić 1973. Pa premda tu još nema razlika ni u naglašavanju onih riječi koje u svojem korijenu imaju dugu zamjenu staroga glasa *jata*, to je samo dotle dok su gramatičari razlikovali (upravo po refleksu toga glasa) *ikavske, ekavske* i *ijekavske* govore. Čim su se počeli sve više priklanjati *jekavskom* izgovoru, a sve više napuštati *ijekavski*, počeli su se javljati i problemi u pisanju naglasaka ako bi se oni našli na mjestu duge dvo-složne zamjene *jata* (u pisanju). Naime, i kod Klaića i kod starijih leksikografa (Skok 1971, 1972, 1973) te u starijim izdanjima gramatika onih gramatičara koji još nisu odustali od svojih prvotnih akcenatskih rješenja (Težak i Babić 1970; Težak i Babić 1996) vrijedila je jednadžba: $\bar{a} = \check{a}\check{a}$. Jedan dugi element vrijedi kao dva kratka. Ako je posrijedi pretvorba dugosilaznoga naglasaka, njemu je udarna snaga na prvom od tih dvaju kratkih elemenata, dakle $\hat{a} = \check{a}\check{a}$: *svít, svét, svìjet; sníg, sníg, snìjeg*. Ako je riječ o transformaciji dugouzlaznoga naglasaka, $\acute{a} = \grave{a}\grave{a}$, njemu je udarna snaga na drugom od tih dvaju kratkih elemenata, a kako taj naglasak u tom slučaju zahvaća sredinu riječi, on mora (već po pravilu) biti uzlazan, dakle u dvosložnom ijekavskom izgovoru može biti samo kratkouzlazan: *rika, réka, rijèka*. Tako autori Težak i Babić (Težak i Babić 1973) i pišu za ijekavski izgovor, no navode da je u hrvatskom književnom jeziku počeo sve više prevladavati *jekavski* izgovor, tj. umjesto *ije* izgovara se dvoglasničko dugo *je*. Po čemu se to, međutim, zna, kad se i dalje piše *ije*, to se nigdje ne objašnjava. Već se i ovdje susrećemo s diskrepancijom između bilježenja refleksa staroga glasa *jata* u gramatikama i u rječnicima, koji se još uvijek drže bilježenja naglasaka prema *ijekavskom* izgovoru, ne priklanjajući se još ovakvim rješenjima: *bijél, bijês; dijéte, pijésak, zvijézda* itd. Primjećujete, u ovim je slučajevima osnovna jednadžba ($\bar{a} = \check{a}\check{a}$) narušena, a ovakvim bilježenjem naglasaka poremećaj je dvostruk: imamo naglasak na *zadnjem* slogu u domaćim riječima (jer se i *bijel* i *bijes* mogu rastaviti na dva sloga, dakle naglasak je napisan na zadnjem slogu, protiv pravila), a i ono što je već ionako dugo (*ije*) postaje s dugouzlaznim naglaskom još dulje (*dijéte, zvijézda, pijésak*).

Taj nesklad, koji je nastao pristajanjem isključivo uz *jekavski* izgovor (treba li posebno isticati da se, poglavito u narodnoj poeziji, upravo zbog strogo određenoga broja slogova u isto tako strogo određenoj strukturi stiha, morao zadržati i ijekavski izgovor te njegovo akcenatsko bilježenje?!), rezultirao je i daljnjim mukama u bilježenju naglasaka. Moram pošteno reći da je Klaić ostao dosljedan bilježenju naglasaka u skladu s iznesenom jednadžbom ijekavskoga iz-

govora. Pošteno je obradio sve slučajeve kada je naglasak na refleksu staroga glasa *jata*, dok se, na primjer, u inače dugovječnih gramatičara (Težak i Babić 1996) to poglavlje o naglašanim i nenaglašanim slogovima ne razlikuje od istoga poglavlja u starijim izdanjima njihove gramatike (pod različitim naslovima), no najzanimljivije je da autori ne donose *ni jedan primjer* akcenta na slogu s *jatom!*

Priručna gramatika hrvatskoga jezika (Barić i dr. 1979), kao i ostale gramatike hrvatskoga jezika prije nje, opisuju prozodijska obilježja po *silini*, po *tonu* i po *trajanju* i kaže da se temelje na dvojčanim oprekama: *silina* na opreci naglašenost/nenaglašenost, *ton* na opreci uzlaznost/silaznost, a *trajanje* na opreci dužina/kračina. Pravila o raspodjeli naglasaka i zanaglasnih dužina poklapaju se s onima u svim prethodnim gramatikama hrvatskoga jezika. Ni jedna gramatika, pak, ne navodi primjer kada se na zadnjem slogu ipak ostvaruje naglasak (npr. *ohô*, *ohohô* ili strane riječi koje, ako i jesu otpočele proces prilagodbe hrvatskom akcenatskom sustavu, ipak još zadržavaju naglasak i na zadnjem slogu: npr. *ekspozé/ekspòzē*, *komuniké* i sl.). No o kratkom dvoglasniku/dvofonemu *je* i o dugom dvosložnom (trofonemskom) slijedu *ije* piše prilično nejasno. Kaže se samo da taj proces u većini štokavskih ijekavskih govora ni do danas nije završen, tako da izgovor dugoga *jata* (ě) može biti i jednosložan i dvosložan. Dovršen je, kažu autori ove gramatike, u onim govorima koji su poslužili kao kodifikacijska norma za standardnu novoštokavštinu Hrvata i Srba (istočnohercegovački, istočnoštokavski). Odmah napominju da govornici hrvatskoga književnog jezika takav dvosložni izgovor dugoga *jata* nikad nisu potpuno usvojili. Izgovor dugoga *jata* u njih je uglavnom *jednosložan* kao u zapadnoštokavskim ijekavskim govorima, koji su podloga ijekavskoga tipa hrvatskoga jezičnog standarda od sredine 18. stoljeća. Isprva je ikavski tip novoštokavštine u književnoj upotrebi u Hrvata bio znatno rašireniji, ali ga je ijekavski poslije posve potisnuo. Tako se hrvatska izgovorna, upotrebna standardna norma razlikuje od gramatičke kodificirane, koja se primjenjuje samo u pisanim tekstovima, pa pišemo *lijep*. Nevolja je i s tom gramatikom, kao i s novijim rječnicima hrvatskoga standardnog jezika, u tome što ne znaju dosljedno i prihvatljivo riješiti problem: pišemo jedno, a izgovaramo nešto drugo. Ni spomenuta gramatika nema konkretnih primjera akcentuacije kada je naglasak na slogu s dugom zamjenom *jata* – u pismu dvosložnom.

Kako se iz svega dosad navedenoga vidi, *jekavski* je izgovor taj koji počinje stvarati probleme u bilježenju naglasaka, jer se uočava raskorak između *pisanja* i *izgovaranja* u dugim slogovima s refleksom *jata*: piše se *ije*, a izgovara dvoglasničko *je*. Treba reći da je Bratoljub Klaić, posebno u napomenama

u svojem priručniku, obradio uz ostalo i problematiku *jata*, ali onako kako sam već izložila: $\hat{a} \rightarrow \hat{a}a$; $\acute{a} \rightarrow a\hat{a}$ (*snj̇jeg* : *dij̇ete*). Toga se načina drži i Petar Skok u svojem *Etimologijskom rječniku hrvatskoga ili srpskoga jezika* (Skok 1971, 1972, 1973), gramatičari Brabec, Hraste i Živković (Brabec, Hraste i Živković 1970), Bratoljub Klaić (Klaić 2013) i *Rječnik dviju matica* (Zagreb – Novi Sad 1967). Težak i Babić (Težak i Babić 1973) još 1973. godine slijede tradicionalno bilježenje naglasaka (*snj̇jeg*, *rij̇eka*), no već uvode i *bij̇el*, *bij̇es*, *dij̇ete*, *pij̇esak*, *zvi̇jzda*.

Ono što je 1973. godine tek provirivalo u stručnoj kroatističkoj ortoepskoj literaturi danas je postalo uzus za bilježenje naglasaka. Tako *Hrvatski jezični savjetnik* (Barić i dr. 1999) bilježi *smij̇eh*, *prij̇ěci* (dugosilazni naglasak u središnji riječi, protiv pravila), *snij̇eg*, *dij̇ete*, kao i Anić u tri izdanja svojega *Rječnika hrvatskoga jezika* (Anić 1991, 1994, 1998): *snij̇eg*, *prij̇ek*, *rij̇edak*, *rij̇eka*. *Rječnik hrvatskoga jezika* Leksikografskog zavoda Miroslav Krleža i Školske knjige (ur. Šonje 2000) podastire nam sasvim novo bilježenje naglasaka, no o njima ne smatra potrebnim napisati u predgovoru ni riječi. A bilježenje je takvo kakvo ne susrećemo ni u jednom drugom rječniku ili priručniku. To u tom rječniku izgleda ovako: *pṙijek*, *sṅijeg*, *sṅijet* / *sṅijěziti*, *bri̇ježak*, *bri̇jestak* itd. Dakle, naglasak se prostire preko *dva* sloga (još jedno kršenje pravila o naglascima) – *sṅijeg*. Isto tako tretiraju i zanaglasne dužine, pa pišu npr. *k̇ukuṙjek* (i dužina, usprkos pravilu, obuhvaća *dva* spojena sloga). Još nešto: i ovako pisan dugouzlazni naglasak, kakav je u primjeru *bri̇ježak* i sličnima, grafijski se razlikuje od istoga, dugouzlaznoga (') naglasaka npr. u riječima: *sṅiziti*, *sṅimiti* itd. Javljaju se, znači, dva nova znaka za bilježenje naglasaka: $\sim$ i — , uz $\wedge$ (*l̇uk*) i ' (*l̇uka*). A sve se, vjerujem i sada, moglo riješiti vrlo elegantno i bez kršenja i pravila o distribuciji naglasaka i pravila o naglasku na jednom slogu u jednoj riječi. Budući da je zbrka nastala samo u dugoj (u pismu dvosložnoj) zamjeni staroga glasa *jata* (*ije*), takvih primjera ne bi bilo ni mnogo da se primijenilo rješenje koje ću upravo sada iznijeti. Naime, hrvatski nije ni izdaleka jedini jezik u kojem se piše jedno, a izgovara nešto drugo, pa se u tim jezicima u zagradi navodi izgovor. Tako se moglo postupiti i u našem slučaju, pa ne bi nastale ni opisane nespretnosti (da ne kažem zbrka) u bilježenju naglasaka. Ako pišemo *ijekavski*, a izgovaramo (pretežno) *jekavski* – s tim da i danas na hrvatskom terenu postoje mjesta gdje se čuje i ijekavski izgovor – mogao se u zagradi napisati izgovor (*sṅj̇eg*, *rj̇eka*) i sve bi bilo čisto i jednostavno. Štoviše, mogla su se u zagradi napisati oba izgovora – i tradicionalni ijekavski (*sṅj̇eg*, *rij̇eka*) i današnji uporabni (*sṅj̇eg*, *rj̇eka*). Zna se da se u zagradi piše *izgovor*, da to nije *pravopisna* nego *pravogovorna* norma. U izgovaranju nekih književnih tekstova trebat će nam poznavanje obaju izgovora (Klaić je dosljedno razradio onaj tradici-

onalni, u kojem uvijek vrijedi jednadžba: $\bar{a} = \check{a}\check{a}$, pa bi upravo pisanje *izgovora* kad je naglasak na dugoj dvosložnoj zamjeni refleksa staroga glasa *jata* u zagradi (i tradicionalnoga i uporabnoga) bilo, po mojem mišljenju, jedino ispravno rješenje. Rješenja kojima su pribjegli i najsuvremeniji rječnici (jer su tako morali, pa ni onaj školski (2012.) nije mogao biti iznimka), priručnici, pa i gramatike (ako cijelu tu problematiku mudro ne preskaču kao da je nema) donijela su samo zbunjenost i zbrku. Pravila govore jedno, pisanje akcenatskih rješenja u navedenim djelima nešto drugo. Mojim prijedlogom (za koji me, naravno, nikad nitko nije ni pitao) mogle su se sve te nespretnosti potpuno izbjeći.

Literatura:

- ANIĆ, VLADIMIR. 1991. ²1994. ³1998. *Rječnik hrvatskoga jezika*. Novi Liber. Zagreb.
- BARIĆ, EUGENIJA I DR. 1979. *Priručna gramatika hrvatskoga književnog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- BARIĆ, EUGENIJA I DR. *Hrvatski jezični savjetnik*. 1999. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Pergamena – Školske novine. Zagreb.
- BRABEC, IVAN; HRASTE, MATE; ŽIVKOVIĆ, SRETAN. ⁹1970. *Gramatika hrvatskosrpskoga jezika*. Školska knjiga. Zagreb.
- KLAIĆ, BRATOLJUB. 2013. *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika*. Nova knjiga Rast. Zagreb.
- Rječnik hrvatskoga jezika*. 2000. Ur. Šonje, Jure. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Školska knjiga. Zagreb.
- Rječnik hrvatskosrpskoga književnog jezika (A – F; G – K)*. 1967. Matica hrvatska – Matica srpska. Zagreb – Novi Sad.
- SKOK, PETAR. 1971. 1972. 1973. *Etimologijski rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika*. JAZU. Zagreb.
- Školski rječnik hrvatskoga jezika*. 2012. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga. Zagreb.
- TEŽAK, STJEPKO; BABIĆ, STJEPAN. *Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. ¹⁰1994. Školska knjiga. Zagreb.
- TEŽAK, STJEPKO; BABIĆ, STJEPAN. *Gramatika hrvatskoga jezika. Priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. ¹¹1996. Školska knjiga. Zagreb.
- TEŽAK, STJEPKO; BABIĆ, STJEPAN. ⁶1973. *Pregled gramatike hrvatskoga književnog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.

The Accent Marking in the Work *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika* by Bratoljub Klaić vs the Contemporary Accent Marking

Abstract

The accent marking style in the work *Naglasni sustav standardnoga hrvatskog jezika* (*The Accentual System of Standard Croatian*) by Bratoljub Klaić reminded me, as its reviewer, of the ways in which accents were marked in some older Croatian grammars. Analysing Klaić's style and the style of the mentioned grammars, we can conclude that there is a difference of marking accents between 'the old style' and 'the new style', where in fact 'the old style' is not very old.

Among Croatian scholars' works that focus on the Croatian language those that are concerned with accentuation are rather rare. Therefore, at this conference, which was in part dedicated to the accentologist Bratoljub Klaić, we had an opportunity to discuss the differences in the accent marking style between the time when Klaić lived and wrote (about fifty years ago), and the style applied in more recent times. The differences between various accent marking styles are quite obvious. In this paper I am addressing the difficulties in the modern marking of standard Croatian accents, primarily those concerning syllables with a long reflex of the old sound *jat*, and the reasons why those difficulties occurred.

The paper primarily focuses on the difference between Klaić's and the modern accent marking of the long (two-syllable) substitution of the *jat*. Although some linguists consider it to be the syllable *ie*, words such as *snijeg*, *brijeg*, etc. **can** be divided into syllables, which means that there are two syllables in those words, not just one. This may be seen as the main difference between Klaić and the accent marking in contemporary works concerning the standardization of the Croatian language.

Ključne riječi: hrvatski standardni jezik, naglasni sustav, bilježenje naglasaka, razlike u bilježenju naglasaka (u Klaićevo vrijeme i danas)

Key words: Standard Croatian, accentual system, accent marking, differences in accent marking (in the times of Klaić, compared to the present situation)

